

שמעתא אליבא דהלכתא

גליון שי"ז - פרשת נשא - תשע"ז - קהילת חניכי הישיבות, רמת ב' 80

פניני הלכה

האם חייב לעמוד בפני אביו בכל פעם שרואהו

א- איתא בקידושין (לא): רב יוסף כי הוה שמע קל כרעא דאמיה אמר איקום מקמי שכינה דאתיא. עוד אמרין התם (בג): איבעיא להו בנו והוא רבו מהו לעמוד מפני אביו. ומבואר דבאינו רבו חייב לעמוד מפניו.

[ומדברי הרא"ש (קידושין פ"א סי' נ"ז) מבואר דחובו מדאורייתא. דהא כתב גבי האי אבעיא דבנו והוא רבו, דאע"ג דלא איפשיטא חייב לעמוד מפני אביו, מפני דספיקא דאורייתא הוא].

ונתפרש ההיא דינא בדברי הרמב"ם (פ"ו מהל' ממרים) - כבוד אב ואם מצות עשה גדולה וכו', איזהו כבוד מאכיל ומשקה וכו', ועומד בפניו כדרך שעומד בפני רבו וכו', הן עומד בפני אביו אע"פ שהוא תלמידו.

וכן פסקו הטור והשו"ע (יו"ד סי' ר"מ סי"ז) דחייב הבן לעמוד בפני אביו ואפי' הוא תלמידו.

[ויעויין בגליון מהרש"א שם דציין לדברי הרמ"א לקמן סי' רפ"ב סי"ב הדשומע קול ס"ת אע"פ שאינו רואה אותו חייב לעמוד. וכתב דזהו נלמד מדרב יוסף

דכי הוי שמע קל כרעא דאמיה אמר איקום מקמיה שכינה דאתיא (קידושין לא): וא"כ משמע ש"היה לעמוד

מפני אביו בשמע קולו. ע"כ. אולם מסתימת הפוסקים אין נראה כן. ואף על דברי הרמ"א שם אין

הש"ך (סי' ג) דאין נוהגים כן, וכ"כ הבי"י (סי' רפ"ב) שנהגו שלא לעמוד מפניהם ומעולם לא נשמע פוצה

פה לערער בדבר, ומביאו ד"מ (אות א). ונראה שצ"ל יש מחמירין ואומרים השומע קול הנושא וכו'. עכ"ד

הש"ך שם. וכן העלה לדינא בשה"ל (ח"ב סי' ק"א סי' ק) דלא קיימיל כן].

ב- וגבי ת"ח איתא (שם לב): א"ר אייבו אמר ר' ינאי אין ת"ח רשאי לעמוד מפני רבו אלא שחרית וערבית כדי שלא יהיה כבודו מרובה מכבוד שמים.

וכתבו התוס' (בג: ד"ה אין תלמיד) דנראה לפרש דדין זה אינו נוהג אלא באותם הדרין בבית הרב, דמסתמא

עמדו שחרית וערבית, אבל תלמידים אחרים חייבין לעמוד אפי' מאה פעמים ביום שמה יראה אחר

ויחשדם. ואפי' אותם שדרין בבית הרב נמי אם באו פנים חדשות לביים לעמוד.

וכדברי ר' ינאי פסק הרמב"ם (פ"ו מהל' ת"ת הל' ח) - תלמיד שהוא יושב לפני רבו תמיד אינו רשאי לעמוד

מלפניו אלא שחרית וערבית. ע"כ [וממ"ש "תלמיד היושב לפני רבו תמיד", נראה כעין דברי התוס' דלא

אמרו כן אלא בתלמיד היושב לפני רבו תמיד]. ומלשון הגמ' נראה דאיסורא נמי איכא לעמוד מפני

רבו טפי משחרית וערבית. אולם התוס' ישנים (שם ד"ה אין ת"ח) כתבו דאינו רשאי היינו אינו חייב. [וכ"כ

בתוס' בחולין (נד: ד"ה אין בעלי אמנויות) דיש לפרש אינו רשאי דאינו חייב דלא שיהיה עמו. וכיוצא בכתבו

התוס' בקידושין (בג: ד"ה אין בעלי אמנויות) ד"ל דרשאים כמו חייבין]. וכן הסמ"ג (עשין י"ג) אחר שהביא ההיא

מימרא כתב "פירוש רשאי חייב". והיינו דאינו חייב לעמוד מפני רבו טפי משחרית וערבית אבל איסורא

ליכא. [והיינו דומיא דקבלת עול מלכות שמים, דאין חיוב טפי משחרית וערבית, אבל איסורא ליכא]. וכ"כ

הב"ח (יו"ד סי' רמ"ב סי' ו) וכן הסמ"ג (עשין י"ג) אחר שהביא ההיא מימרא כתב "פירוש רשאי חייב". והיינו דאינו חייב לעמוד מפני רבו טפי משחרית וערבית אבל איסורא ליכא. [והיינו דומיא דקבלת עול מלכות שמים, דאין חיוב טפי משחרית וערבית, אבל איסורא ליכא]. וכ"כ

ג- עוד אמרין התם בגמ' (בג): אמר ר"א כל ת"ח שאינו עומד מפני רבו נקרא רשע, ואינו מאריך ימים, ותלמודו משתכח וכו'. והביאה הרי"ף (שם ד).

וכתב הרא"ש (שם סי' נ"ז) - רב אלפס לא הביא הא דר' אבא אמר ר' ינאי אין ת"ח רשאי לעמוד בפני רבו אלא שחרית וערבית וכו', דמשמע ליה דר"א דאמר כל ת"ח שאינו עומד מפני רבו, פליג אדרבי ינאי, וס"ל דהלכתא

שמעתא אליבא דהלכתא

האם מותר להזמין מומר לפעודת יו"ט

א. ביטול לצורך עכו"ם. ב' מתוך שהותרה מלאכת או"י לצורך הותרה שלא לצורך. ג. להזמין עכו"ם. ד. הואיל דאיכלעו אורחים. ה. מלוונת. ו. לבשל עבור קראים/מומרים. ז. מומר המבשל לצורך עצמו. ח. מומרים בזה"ז. ט. להזמין לסעודת יו"ט. יא. יו"ט שחל שבת.

א. ביטול לצורך עכו"ם
מבואר במגילה (ז:) שמלאכת אוכל נפש מותרת ביו"ט שנאמר (שמות פ"ב פס' טו) "ואך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם וגו'". אלא דדרשו חז"ל **בביצה** (פא:) "לכס" ולא לכלבים דברי רבי יוסי הגלילי, רבי עקיבא אומר אפי' נפש בהמה במשמע, אי"כ מה ת"ל "לכס", לכס ולא לעכו"ם ומה ראית לרבות את הכלבים ולהוציא את העכו"ם, מרבה אני את הכלבים שמזונותן עלך ומוציא אני את העכו"ם שאין מזונותן עלך, ע"כ. ופסקו **הטשו"ע** (סי' תק"ט) שאסור לבשל לצורך עכו"ם. ואף באותה קדרה שמבשל בשביל עצמו אסור להוסיף עבור העכו"ם כמבואר להלן. (ומ"מ עיי"ש (סע' ג) דאף לבשל עבור כלבים אסור אפי' מזונותיו עליו, אבל מותר לטלטל מזונות וליתן לפניהם).

ב. מתוך שהותרה מלאכת או"י לצורך הותרה שלא לצורך

ועי' **בביאור הלכה** (סי' תק"ב ד"ה א"ן) שכתב דאע"פ דאמרין במלאכת יו"ט "מתוך" שהותרה לצורך או"י הותרה נמי שלא לצורך, מ"מ בעינן שיהיה צורך היום קצת, וצורך עכו"ם לא מקרי צורך היום כלל. ואף לסוברים דמה"ת אף ללא לצורך יו"ט כלל אמרין "מתוך", מ"מ מדרבנן מיהא אסור. ועוד י"ל דלצורך עכו"ם כיון שגילתה התורה לכס ולא לעכו"ם, לכו"ע גרע טפי ואיכא איסור תורה. אלא שבאמת י"ל דבכל גוונא ליכא איסור תורה כיון דאכתי איכא משום "הואיל", אלא שבאופן שלא שייך הואיל כגון שבישל סמוך לחשיכה או טריפה לוקה, ועי' ברמב"ם (יו"ט פ"א ה"ה) שכת' דהמבשל ביו"ט לגוים או לבתמה או להניח לחול אינו לוקה שאילו באו לו אורחים היה אותו תבשיל ראוי להן, ע"כ, משמע דלולי סברא דהואיל, איכא איסור תורה. אלא שלפי הרמב"ם דס"ל ד"מתוך" מהני מה"ת אף כשעושה שלא לצורך יו"ט כלל ואין איסור בכה"ל אלא מדרבנן, מ"מ יודה מחמת המיעוט ד"לכס" דאיכא איסור עשה מלקרא דלכס דגרע מלאכה לצורך עכו"ם מהוצאה שלא לצורך כלל. אלא שמהמגיד משנה והגר"א נראה דאף לצורך עכו"ם ליכא איסור תורה ואמרין ביה מתוך להתיר ביטול לצורכו מה"ת, אולם מדרבנן מיהא אסור (ועיי"ש שפקק עליהם), עכ"ד.

ג. להזמין עכו"ם

ואמרו עוד **בביצה** (שם) אמר ריב"ל אין מזמנין את העכו"ם ביו"ט גזרה שמה ירבה בשבילו, ע"כ. וכן פסקו **הטשו"ע** (שם והמ"ב (שם)).

ויעויין **ברא"ש** (סי' י"ד) שכת' שאם נשלח שליח עכו"ם לישראל ביו"ט מותר להאכילו ביו"ט, וכן עבדים ושפחות גוים שברשותו רשאי להאכילם, דלא נאסר אלא לזמן את העכו"ם שהוא חפץ ביקרו ומרבה לו מנות וחיי' שמה יבשל עבורו. ומ"מ בקדירה שהוא מבשל בה רשאי אף להוסיף בשבילם, ע"כ. ומבואר שעכו"ם הבא מאיליו ובעבדו ושפחתו לא חיי' שמה יבשל בשבילם. וכן פסק **השו"ע** (סי' תק"ב). וכת' **הרמ"א** (שם) שמותר אף להרבות בשביל עבדו ושפחתו באותה קדירה שמבשל בה לעצמו. וביאר **הגר"ז** (שם אות א) דכיון שאינו נותן להם לאכול בשביל כבודם אלא מחמת שמזונותם עליו אין לחוש שמה יבשל עוד קדרה אחרת בשבילם, ע"כ. **והמ"ב** (סי' ט) ביאר כי לא חשבו כלום כשמוזנינו ועיי' חפץ ביקרו, ע"כ. ולפי טעם זה נראה דאפי' עבור עבדים הנמצאים בבתינו פטרטיים או ציבוריים שרי אפי' אין מזונותיהם עליו. וכן דעת **הגרני"ק שליט"א** (חוט שני יו"ט פ"ד סי' א). [ועי' **בשלחן שלמה** (סי' תק"ב הגהות ה, ו) בשם **הגרש"ז** אצל לענין עכו"ם העומד להתגיר ורובה להתארח כדי ללמוד את אורח החיים של שומרי תורה ומצוות].

ד. הואיל דאיכלעו אורחים

ולכאורה צ"ע אמאי גזרו כולי האי, והרי אף אם ירבה בשבילו אין איסור תורה, דקיי"ל כרבה (פסחים מו:). דהאופה מיו"ט לחול אינו לוקה ד"הואיל" וחזי לאורחים חשיב צורך יו"ט. וכן מבואר **ברמב"ם** הנ"ל באות ב'.

וכבר עמד בזה **הרשב"א** (שם גי'ה) וביאר שהטעם שאסור הוא משום גזירה שמה ירבה בקדרה בפני עצמה, ואע"ג דקיי"ל כרבה דאית ליה הואיל ואפילו אם ירבה בשבילו בקדרה בפני עצמה ליכא איסורא דא"י הואיל ואי מקלעי ליה אורחים חזי ליה ואי' לדידה נמי חזי ליה אם עדיין לא אכל סעודת יו"ט, ומדרבנן בלחוד הוא דאסור, אפילו הכי אסור גזירה שמה ירבה בשבילו דברים האסורין דליכא הואיל, וכולהו חדא גזירה היא, ע"כ. וכן נקט **בעלות שבת** (סי' א).

והר"ן (שם ח) בר"ק ד"ה ואין מזמנין) תירץ דכיון שהוא עשוי להרבות בשבילו חיי', ואחרים פירשו דלשמה ירבה בשבילו דברים האסורין חיי' דאיכא איסורא דא"י, ע"כ. ובתירוץ קדמאי כתבו **הרמב"ן** (מלחמות פ"ג דפסחים טו. בר"ק) **והרא"ה** (כא:).

והמאירי (שם ד"ה מי שעבד) דחה דברי הרשב"א הנ"ל, וכת' דהטעם הוא כי הוא עושה מלאכה לצורך העכו"ם ומוציא עצמו מן הכלל, ע"כ. וגדולה מזו מציו **לבעל המאור** (פסחים שם) דס"ל דהך דינא אין מזמנין עכו"ם משום שמה ירבה בשבילו הוא רק אליבא דרב חסדא דלית ליה הואיל, אבל אליבא דרבה דאית ליה הואיל, מותר להזמין. אולם **בשו"ע** מבואר דלא

כדברי דאנן קיי"ל כרבה (עי' בזה בביאור הלכה ריש סי' תקכ"ז) ואע"פ פסק דאסור להזמין.

יוצא מכל הנ"ל שהמבשל לצורך עכו"ם עובר על איסור דרבנן (כי אמרין הואיל), ואם מבשל עבורו דבר איסור (דלא שייך הואיל) שיש משום איסור תורה. והזמין אותם לסעודה ביו"ט עובר על איסור דרבנן.

ה. מלוונת

ולפ"י צ"ע לענין מלוונת שיש עכו"ם המתארחים שם ביו"ט. ואפשר דכיון שבאים מאליהם אין איסור כמבואר לעיל. אלא שראיתי **שבצל הקהלות יעקב** (מועדים וזמנים ח"ח ליקוטי הערות ח"א סי' מו מכתב ג) כת' שהדעת נותנת שאורחים במלון הוא בגדר הזמנה לכל הבאים שיבקרו אצלו וגם בשעה שהאורח בא אינו אלא כשואל אם יתקבל, ע"כ. מיהו נר' שסברתו שייכת בעיקר במלוונת אבל בביה"ח לא שייך סברא זו. ושורר' שדעת **הגר"ש** אצל (מלכים אמו"ג עמ' שג) שרופאים ואחרים עכו"ם העובדים בביה"ח לא חשיבי כמוזמנים אם משלמים עבור סעודתם וכדו' כי באופן זה מזונותיהם שייכים להם מן הדין (ולא בגלל ההזמנה) ובאופן זה לא גזרו חז"ל, ע"כ. וסברא זו שייכת גם במלון כי משלמים עבור ארוחותיהם ואף כלפי אלו שנמצאים בבית חולים שייך סברא זו כי משלמים עבור זה. [ולפי סברת הגר"ש אצל אפשר שמותר לבשל בשבילם

באותה קדירה שמכין עבור הישראל. משא"כ אם נאמר דחשיבי כבאים מאליהם י"ל דאסור כמבואר לעיל באות ב'].

אלא דאכתי אסור לישראל לבשל בשבילם [כ"כ פסקו בעיקר בקדרה מיוחדת בשבילם]. מיהו י"ל שמותר לבשל ע"י עכו"ם אחר ואין משום איסור אמירה לעכו"ם (האסורה אף ביו"ט כמו בשבת כמבואר בריש סימן תצ"ה), ד"ל דביטול של עכו"ם עבור עצמו או עבור חברו חשיב או"י כלפי דידה. וכן מבואר **בפמ"ג** (שם א"א סי' א) דעכו"ם חשיב נפש לענין זה. וכן הוא **באבני**

מילואים (סי' ג). ושוב העירוני שכי' **בישועות יעקב** (סי' תצה ס"ק ד) שאין איסור לומר לעכו"ם לבשל עבור עצמו או עבור עכו"ם אחר, כיון שביטול ביו"ט לצורך או"י מותר. ובדרך זה כת' **באור שמח** (יו"ט פ"א ה"ז). **ובמנח"ם** (ח"ב סי' ק"ח חו"ד סי' מז

אות ג) כתב להקל ע"י עכו"ם משום דהוי שבות דשבות כי הביטול עצמו אינו אלא מדרבנן כי אמרין הואיל כמבואר לעיל, ומ"מ עיי"ש שס"ל דיש להחמיר לבשל ע"י הנכרי דוקא באותה קדירה שמבשל בשביל ישראל (באופן שאין משום איסור ביטול עכו"ם) כי יש סוברים דליכא סברת הואיל בכה"ג, עיי"ש מש"כ על דעת הישוע"י אלא שהספר לא תח"י כמ"ש שם. ועי' עוד

בביאור הלכה (שם ד"ה אסור להזמין) דבמקום איבה פעמים שמותר להקל ולהזמין. ובד"כ זה נוגע ביו"ט. וכן **הגרש"ז** אצל (שלחן שלמה סי' תק"ב הגה ז) כת' להתיר ולא ביאר טעמו. ועי' בדברי **בעל הקהלות יעקב** (שם מכתב ד) עוד צדדים בזה. ועי' **במנח"ם**

(שם) שבכל אופן יש להזהר בכל כגון דא מאיסור משא ומתן וכו'.

